

דיני קריאת שמע

השחר עד צאת הכוכבים ונמצא כל שעה יתירה שלישי מלבר וא"כ משעה ורביע תעשה ב' שעות פחות שמינית השעה בינונית וע"כ לא יישבנו אפילו ב' שעות קודם הלילה כ"ש שלשה או ארבעה ע"כ נראה דאין ליישב כלל בטעם ובסברת התלמוד אלא יש לומר שהמנהג נשתרוב על ידי תשות כח שירדה לעולם ורוב ההמון תאבים ורעבים לאכול בעוד יום גדול בימים ארוכים ואם היו אוכלים קודם מנחה היו שוהים באכילה ובשתיה ולא יבאו כלל לבית הכנסת ומהאי טעמא אסרו כמה גאונים אפילו סעודה קטנה סמוך למנחה גדולה וא"כ לא הוי שפיר דמי כלל לסעוד תמיד קודם תפלת המנחה ומתוך כך לא היה כח לת"ח לפרוש ההמון עם מלהתפלל תפילת ערבית ולקרוא את שמע בעוד היום גדול וכה"ג אשכחן אפילו בדורות הראשונים בימי רב האי גאון כדאיתא באשירי ריש ברכות ובימי ריב"א כדאיתא בהגה"ה במיימון בהלכות תפילה שהיו הצבור מתפללין וקורין את שמע בערבית בזמן שהיה נראה לאלו הגאונים שלא היתה תפלה וק"ש בזמנה. ואעפ"כ לא הוי מצי לעכבינהו:

גם שמעתי בישיבה מפי אחד מהגדולים ששמע וקבל כי בימי הקדמונים בקרימ"ש התפללו ערבית וקראו את שמע בע"ש בעוד היום גדול כל כך שהיה רב העיר שהיה מהגדולים הקדמונים הוא וכל טובי הקהל עמו הלכו לטייל אחר אכילה של סעודת שבת על שפת הנהר דונא"י והיו חוזרין לבתיהם קודם הלילה גם נמצא

שאלה א ברוב הקהילות נוהגין בימים ארוכים בימי הקיץ לקרות ק"ש של ערבית ולהתפלל תפלת ערבית ג' או ד' שעות לפני צאת הכוכבים אם יש שום ישוב או טעם למנהג זה כי גם הרבה ת"ח עם ההמון עם במנהג זה:

תשובה דאין בידינו כלל למצוא ישוב וטעם למה שנהגו להקדים כ"כ זמן גדול ג' או ד' שעות דהא דכתב ר"ת דמפלג המנחה ואילך חשוב לילה כר"י ויוצאין מאז ידי ק"ש ותפלה של ערבית. וכתב המרדכי ובהג"ה במיימון וראבי"ה כתב דדברי ר"ת עיקר הם והבא להחמיר ע"ע ולהמתין עד כדברי שאר הגאונים מחזי כיוהרא ונקרא הדיוט אם לא הורגל בשאר פרישות מ"מ זמן זה אינו אלא שעה ורביע קודם צ"ה אבל מנין לנו להקדים כ"כ. ובימי חורפי ראיתי בתוס' בברכות בפ"ק דיש רוצין לומר דבימי הקיץ שהימים מאריכין אנן מחשבינן שעות הלילות לשעות קטנות ושעות היום לשעות גדולות בדרך זה שלעולם יעלו י"ב שעות ללילה וי"ב שעות ליום וכן הועתק לי תשובה מאחד מהגדולים שהשיב ג"כ לחשוב היום לעולם רק לי"ב שעות אפי' לימים ארוכים לענין פלג המנחה ובתוס' כיצד מעברין מדקדק בזה לענין התקופה היאך מחשבין השעות ליום ולילה בימים ארוכים וקצרים ע"ש:

ולפי חילוק זה היה ליישב אם באנו להקדים יותר משעה ורביע לפי אורך הימים כגון באמצע הקיץ שהיום מאריך ביש ארצות כמו י"ח שעות מעלות